

Беседа Данице Петровић на додели награде за животно дело Задужбине „Доситеј Обрадовић”

академику Димитрију Стефановићу, музикологу и диригенту

Београд, Народно позориште – Сцена ”Раша Плаовић”, 21. фебруар 2019.

Поштовани часници, пријатељи и сатрудници Задужбине ”Доситеј Обрадовић”

- Председнице Матице српске

- Даме и Господо,

Захвална сам члановима жирија Задужбине ”Доситеј Обрадовић”, не само на избору овогодишњег лауреата, већ и на избору области којој његово дело припада, а то су МУЗИКА И МУЗИКОЛОГИЈА -уметност и научна дисциплина - обенедовољно присутне, па и ретко награђиване у нашој култури.

Морам у овом тренутку дапризнам своје велико узбуђење и трему, јер треба да говорим о своме учитељу, дугогодишњем директору, искреном породичном пријатељу, диригенту, колеги истраживачу у многобројним домаћим и иностраним библиотекама и архивима; о вероучитељу и поклонику црквама и манастирима широм Србије, Балкана, Европе. – Дуго је то трајање, небројена су искуства и трагови, који временом неумитно бледе или се уклањају.

Нећу говорити о академику Стефановићу, члану Српске, Словеначке, а некада и Југославенске академије наука и уметности, потпредседнику Матице српске. Говорићу о истраживачу, уметнику, педагогу и човеку, чији сам спектар деловања, стицајем, по мене срећних околности, пратила из непосредне близине. Покушаћу овде да те вишедеценијске активности представим, па и да их повежем са Доситејевским наслеђем, које је и после више од два века подстицај људима отвореним за разумевање различитих култура, за стицање и преношење знања, али и за свесно истрајавање у хришћанској доброту.

Пореклом из угледне грађанске панчевачке породице наш лауреат није имао прилике да заврши школовање у мирном животу своје срећене породице: прво рат, па ослобођење са променом друштвеног система, изазвали су велике и трагичне потресе. Но, и у најтежим приликама и неприликама, стечено васпитање, образовање и везаност за литургијски живот Цркве, били су и остали ослонац и путоказ овом тада веома младом човеку. Доситејевска радозналост, упорност у стицању знања, упознавању културе свог, али и других народа, нису знали за препреке, а било их је на претек: од тражења и добијања пасоша, виза, стипендија . . .

Нова знања и искуства Димитрије Стефановић је стрпљиво сакупљао, од Београда до Оксфорда, потом до Свете Горе и Хиландара, наших манастира и парохијских цркава широм тадашње Југославије, па и у суседству; од византијске, руске, грегоријанске певачке традиције до српске духовне музике у свим фазама њеног развоја током протеклих векова. Знања и искуства која је сабирао, штедро је делио – баш као и Доситеј. Увек и свуда је био спреман да и друге подучава музици и култури сопственог народа, лепоти различитих православних и других традиција. Чинио је то у раду са хоровима у Оксфорду, у сарадњи са својим професором Егоном Велесом, избеглим пред нацистима из Аустрије, са теолозима и византолозима избеглим из царске Русије, саоксфордским славистима, историчарима и музиколозима. Увек отворен, доброжелатељан исам жељан нових знања, напредовао је у тим елитним научним срединама.

Звуци прошлих, па и заборављених времена, магнетном снагом су привлачили, не само музиколога, већ и извођача, диригента, Димитрија Стефановића, који је озвучену прошлост страствено желео да представи у свом времену. Записе наших првих ”музикословђејших” из 15. века ”преводио” је у савремено нотно писмо, али и у живи звук са певачима. Тако су кир Стефан Србин, јеромонах Исаија, Никола Србин и њихова средњовековна ”творенија”, доспели на репертоар прво хорова са којима је радио, а потом и на репертоар других извођача. Кроз његове транскрипције, условно речено ”преводе” старих напева, читав један звучни свет средњовековља изронио је из прошлости и обогатио не само нашу скромну музичку историју, већ и звучну палету домаћих композитора друге половине 20. века.

Свој диригентски пут започео је као асистент у хору ”Бранко Крсмановић”, а наставио као руководилац ”Београдских мадригалиста”. Доследно се старао да се и у најтежим временима одржи традиција Панчевачког српског црквеног певачког друштва.

По повратку из Оксфорда 1967. године у Музиколошком институту је сабрао групу младих људи са различитих факултета, заинтересованих за стару музику и црквену традицију. Започео је рад на подучавању онама потпуно непознатим, а сложеним питањима из православне литургије, неумске нотације, али и старе музике различитих традиција. Из таквих сусретања настао је пре пола века Студијски хор Музиколошког института САНУ, прво само као женски ансамбл са солистом протођаконом Владом Микићем, а десетак година касније и мешовити хор. Понеке снимке и песме са њиховог репертоара и вечерас ћемо чути.

Са овим ансамблом изводио је ”наш Димитрије”, тако смо га увек сви ословљавали, један сасвим особит репертоар духовне музике – били су то византијски, грегоријански, руски, глагољашки напеви, понекад употпуњени обрадама старих народних песама, па и српском, бугарском и руском хорском музиком. Наступало се у изванредним просторима Винчестерске и Кентербериске катедрале, у црквама у Оксфорду, Кембриџу, Лондону, Бирмингаму, Лидсу – у башти већ оронолог, а духом виталног професора Егона Велеса. Много би времена било потребно да се помену само

значајније турнеје, посете манастирима, библиотекама, сусрети са изузетним људима и нашом дијаспором – од Берлина до Алзаса и Рима, од Бидгошћа до Атине и Марсеља.

Како у прошлим, тако и у новијим политичким временима, без устезања је са својим певачима и младим богословима учествовао на многобројним богослужењима и светковинама у манастирима, градским и сеоским црквама, готово у свим епархијама Српске православне цркве, у земљи, регији, па и широм Европе. Појао је и говорио парохијанима у нашим црквама у Америци. У организацији Музичке омладине био је предавач у многим градовима и варошицама некадашње државе, предавао је на Југословенско-немачким хорским недељама, на Духовним академијама у манастиру Студеница, а ни данас не пропушта летње школе ”Корнелију у спомен”, на којима је присутан од оснивања 1993. године.

Димитрије Стефановић није као Доситеј основао велику школу, нити богословију, није имао своју катедру или предмет на факултету, али је генерацијама младих музичара – диригената, музиколога и црквених певача, као и ученика богословије, омогућио да спознају лепоту, значај и значење литургијске музике, како свог тако и других народа. Хвала, у име свих нас.

Избором Димитрија Стефановића за добитника награде за животно дело Задужбине ”Доситеј Обрадовић”, дат је чини сеправи одговор на Доситејеву Молитву доброга патриота, у којој нам мудри просветитељ поручује:

Благи Боже, даруј отечеству мојему:

људе чистосердечне без лакоумија,

благоподателне без расточенија,

тајнохранитеље без лукавства,

смирене без худости,

мужествене без продерзљивости,

предострегателне без подозренија,

учтиве без церемонија,

кротке без страшљивости,

постојане без упорности,

љубоистине са благоразумијем,

благочестиве без сујевјерија.

О, да такви свима за огледало служе!

(Доситеј Обрадовић, Од свашта помало, али
лепо, Сабрана дела, II, 1961)